

Г. О. Крапівіна,
кандидат наук з державного управління,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

ВІЛЬНИЙ ЧАС НАСЕЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПРОВАДЖЕННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ м. МАРІУПОЛЬ)

Час як інструмент впровадження корпоративної соціальної відповідальності має структуру та є об'єктом економіко-математичного моделювання. Однак вирішення проблем використання суспільством вільного часу населення як ефективного інструменту для впровадження корпоративної соціальної відповідальності можливо тільки в умовах відмови від існування ізольованих систем. Поняття ж часу є результатом угоди між вченими, що визнано, наприклад, Ж. А. Пуанкаре в 1898 р. [5]. Але час – майже неосвоений людством ресурс, який визначає інтенсивність праці, демографічні показники, швидкість комунікацій тощо [4]. Застосовувати ж методи вимірювання часу при дослідженні об'єктів нефізичної природи (вільний час населення та корпоративна соціальна відповідальність, зокрема) для виявлення трансформації цих об'єктів дослідження або динаміки зміни їх станів почали порівняно недавно.

Поняття «час» може надати сенс оцінкам, які використовуються для класифікації різних об'єктів життєвого простору людини й людського мислення. Для цілей поточного дослідження різняться реальний час, моделі часу та еталон часу.

Реальний час характеризується значною кількістю показників: впорядкованість, тривалість, послідовність, повторюваність, зв'язок з об'єктами та явищами, велика кількість видів, відображення зміни властивостей об'єктів, безперервність, монохроматизм для простих об'єктів, поліхроматизм для складних об'єктів, неоднорідність та векторність. З них для побудови інструменту впровадження корпоративної соціальної відповідальності найцікавішими є векторність як асиметрія та незворотність часу, а саме: незворотність причин та незворотність наслідків.

Моделі часу можна класифікувати на індивідуальні, групові, соціальні, проблемні (при узгодженні з реальним часом) та часто зворотні.

Еталон часу характеризується тривалістю та частотою, що дозволяє формувати одиниці вимірювання часу. Тому в подальшому приймається, що час (як й вільний час) – це проста процедура його вимірювання.

Для мети дослідження найбільш цікаві оцінка вільного часу населення, напрями його використання та роль вимірювання в деяких соціально-економічних системах й в корпоративній соціальній відповідальності, зокрема, для обчислення ресурс-

ної бази інструменту впровадження соціально відповідальності.

Оцінка вільного часу в наукових джерелах визначається на основі виключення зі складу спільного часу життєдіяльності людей власне робочого часу (включаючи додаткову роботу з метою заробітку) та того позаробочого часу, з якого вилучаються різні складові часу обов'язкових занять. Останнє включає навчання й самоосвіту, залучення до культури (читання, відвідування театру, музею, кіно тощо), суспільно-політичну активність, включаючи корпоративну соціальну відповідальність, науково-технічну аматорську творчість, художньо-естетичну самодіяльність, заняття з дітьми, спілкування за інтересами та інше, але може включати також пасивний відпочинок і навіть антикультурні заняття [1].

Використання вільного часу є своєрідним індикатором культури, кола духовних потреб та інтересів конкретної особистості або окремої соціальної групи. Економічна форма цінності людського життя визначається як заощадження робочого часу в порівнянні з витраченою працею, як обсяг часу людини, який вивільняється з праці, та його перетворення в вільний час, який він повинен використовувати для розвитку самого індивіда й всіх інших людей [2]. Таким чином, вільний час є мірою дійсного багатства суспільства.

Автор вважає найбільш доцільним розглядати вільний час як основний ресурс для різних видів діяльності, якими людина займається за власним бажанням: відпочинок, розваги, підвищення майстерності, навчання та самоосвіта, участь в культурному діалозі: читання, відвідування театрів, музеїв та кіно, в житті суспільства, суспільно-політична активність та корпоративна соціальна відповідальність, науково-технічна аматорська творчість, художньо-естетична самодіяльність, заняття з дітьми, спілкування за інтересами, пасивний відпочинок та інше. Таким чином, вільний час – це основний ресурс соціально відповідальної діяльності в певний період часу.

Потенціал вільного часу нашого суспільства надає значні можливості для формування моральних потреб особистості. Разом з тим, його використання в українському суспільстві демонструє дефіцит позитивних моральних орієнтирів, частково через відсутність інструментів впровадження корпоративної соціальної відповідальності.

Аналіз поняття «вільний час» приводить до необхідності оцінки вільного часу населення, що може бути націлено на підвищення якості життя суспільства і діяльності, свідомо чи інстинктивно спрямованих на підвищення життєвого рівня соціально-економічної системи суспільства за допомогою впровадження корпоративної соціальної відповідальності, зокрема.

Надалі виходимо з постулату, що мірою дійсного багатства суспільства є вільний час. Дослідження вільного часу створює основу для перетину до структуризації та кількісної оцінки напрямів його використання і створення моделей регулювання цими процесами. Для цього може бути використана модель вільного часу [4], яка є відправною точкою складних багатокритеріальних задач пошуку шляхів

Аналітична форма моделі вільного часу:

$$D = \{X_j \in X; j = \{j_l\}; l = 1 \div 4; T_{lj} \in T; I = \{i'_s; i''_s; i'''_s\}; s = 1 \div 5; \\ i_3 = i_3' = i_3'' = i_3'''; i_1'' = i_2'' = i_1''' = i_2''' = 0; \alpha_j \in R; \beta_j \in R; \gamma_j \in R; \sum_j X_j \leq K;$$

$$X_j = \left\{ \begin{array}{l} X_1 \\ K - X_1 - X_3 - X_4 \\ X_3 \\ X_4 \end{array} \right\}; \sum_{s=1}^m T_{lj} = 24; F(X; T) = 365 \times \sum_{j=1}^4 (T_{lj} |_{s=5} \times X_j);$$

$$\bar{f} = \arg \max F(X; T); \\ i = \{i_s\} = \{i_1, i_2, i_3, i_4, i_5\}, s = 1, 2, 3, 4, 5,$$

де i_1 – час основної діяльності (праця, навчання);
 i_2 – час переміщення до місця основної діяльності туди й назад;
 i_3 – час на задоволення природних потреб;
 i_4 – час на вирішення проблем побуту;
 i_5 – час на фізичний та інтелектуальний розвиток та відпочинок (власне вільний час);

$$I = \{I_s\} = \{i'_s, i''_s, i'''_s\},$$

i' – робочі дні;

i'' – неробочі дні;

i''' – дні відпустки;

$$i_3 = i_3' = i_3'' = i_3''';$$

$$i_1'' = i_2'' = i_1''' = i_2''' = 0;$$

$$j = \{j_l\} = \{j_1; j_2; j_3; j_4\}; l = 1; 2; 3; 4;$$

j_1 – населення, що працює;

j_2 – населення, що не працює;

j_3 – учні;

j_4 – діти до 7 років;

T_{lj} – добовий фонд суб'єкта соціально-культурної групи j , який використано для діяльності I ;

X_j – кількість суб'єктів, які входять в групу j ;

досягнення найбільшої ефективності використання вільного часу населення.

Комплекс моделей «Вільний час населення та його використання» складається з двох моделей: моделі вільного часу, яка призначена для оцінки й дослідження фонду вільного часу населення, та моделі використання фонду вільного часу населення. Аналітична форма комплексу моделей «Вільний час населення та його використання» має вигляд:

$$D_{\text{комплекс}} = \{D; D_{\text{Исв}}\}, \quad (1)$$

де D – модель вільного часу [6];

$D_{\text{Исв}}$ – модель використання вільного часу населення, яку показано на прикладі урбанізованої території м. Маріуполь.

$\alpha_j, \beta_j, \gamma_j$ – річний фонд в днях групи j за типами днів: робочі, неробочі, відпускні (відповідно);

$$\alpha_1 = 237 \text{ дн.}; \beta_1 = 104 \text{ дн.}; \gamma_1 = 24 \text{ дн.}$$

$$\alpha_2 = 237 \text{ дн.}; \beta_2 = 104 \text{ дн.}; \gamma_2 = 24 \text{ дн.}$$

$$\alpha_3 = 217 \text{ дн.}; \beta_3 = 71 \text{ дн.}; \gamma_3 = 77 \text{ дн.};$$

$$K \geq \sum_j X_j; X_j = 1, 2, \dots, n, \quad (3)$$

$$\{X_j\} = \left\{ \begin{array}{l} X_1 \\ K - X_1 - X_3 - X_4 \\ X_3 \\ X_4 \end{array} \right\}, \quad (4)$$

$$\sum_{s=1}^m T_{lj} = 24 \text{ год.}, T_{lj} |_{s=1} \geq 0,$$

$$T_{l4} |_{s=5} = T_{l2} |_{s=5} = 24 - T_{l2} |_{s=3} - T_{l2} |_{s=4}. \quad (5)$$

Річний фонд вільного часу всіх груп j :

$$365 \sum_{j=1}^4 (T_{lj} |_{s=5} \times X_j) = \\ = \sum_{j=1}^4 \left\{ \left[\alpha_j \left(24 - \sum_{s=1}^4 T_{lj} \right) + \beta_j \left(24 - \sum_{s=1}^4 T_{lj} \right) + \gamma_j \left(24 - \sum_{s=1}^4 T_{lj} \right) \right] \times X_j \right\}, \quad (6)$$

$$F(X; T) = 365 \times \sum_{j=1}^4 (T_{fj} |_{s=5} \times K_j) \rightarrow \max, \quad (7)$$

Для побудови моделі використання вільного часу населення на прикладі м. Маріуполь введемо наступне. Позначимо: P_i – тип об'єкту, $i = 1 \div n$.

$$\bar{f} = \arg \max F(X; T).$$

Таблиця 1

**Об'єкти дослідження використання вільного часу населенням м. Маріуполь
(n = 16) (розроблено автором)**

Тип об'єкту	Об'єкти м. Маріуполь
P ₁	Організації відпочинку Азовського узбережжя
P ₂	Палаці і будинки культури (перелік обмежено ДК Металургів, ДК «Маркохім», ДК «Іскра», ДК «Юність»; міськими палацами культури: «Чайка», творчості; грецьким культурним центром «Меотида»)
P ₃	Музеї, галереї, виставки (Виставка екзотичних тварин, Виставка в кінотеатрі «Савонна», Центр сучасного мистецтва ім. А.І. Куїнджі, Краєзнавчий музей, Художній музей ім. А.І. Куїнджі, Клуб любителів японської культури, Музей історії греків Приазов'я, Музей народного побуту, Музей ім. В.А. Павлія)
P ₄	Бібліотеки (Центральна бібліотека ім. В.Г. Короленка, Бібліотека ДК «Маркохім», Бібліотека ім. О.Т. Гончара, Центральна дитяча бібліотека ім. М. Горького, Бібліотека ім. А.П. Гайдара, Бібліотека ім. М.С. Грушевського)
P ₅	Спорткомплекси, спортклуби і палаці спорту («Спартак», «Азовмаш», Футбольний клуб «Яруд», Тенісний клуб «Парус», Пейнтбольний клуб «Maximum», спортивні клуби «Іллічівець», МДУ, «Muscle Mania», спорткомплекси «Портовик», «Стимул», Льодовий комплекс «Айсберг»)
P ₆	Стадіони («Іллічівець», «Азовсталь», «Портовик»)
P ₇	Басейни («Нептун», «Акваеробіка», ДЮСШ №2, Дом піонерів, Фізкультурно-оздоровчий комплекс)
P ₈	Манежі: Футбольний та «Азовсталь»
P ₉	Спортзали «Стимул», «Olympic.sport», «Sport&Life», «Форма», «Magnet»
P ₁₀	Комп'ютерні клуби: Атракцион віртуальної реальності «E-Motion», «Golden Apple», «Кіберзона», «Вірус», «GCenter», «Інтернет-офіс ПДТУ», «Марінет», «Палладін»
P ₁₁	Фітнес-клуби «Планета фітнес», «Olympic.sport», «Be first Fitness», «Salute», «City Gum», «Maximus»
P ₁₂	Ресторани, кафе, піцерії та суши «Самурай», «Сито П'яно», «Старий маяк», «New York Street Pizza»
P ₁₃	Магазини
P ₁₄	Кінотеатри (перелік обмежено кінотеатрами «Савонна» та «Перемога»)
P ₁₅	Донецький академічний обласний драматичний театр
P ₁₆	Парки (перелік обмежено парками культури та відпочинку «Міський сад», ім. В.В. Лепорського, ім. М.А Гурова (Лугопарк) та Приморським парком)

Введемо змінні:

K_i – кількість об'єктів i -ого типу. Прийmemo: K_1 – організації відпочинку Азовського узбережжя (331 од.); K_2 – палаці та дома культури (9 од.); K_3 – музеї, галереї, виставки (9 од.); K_4 – бібліотеки (6 од.); K_5 – спорткомплекси, спортклуби та палаці спорту (11 од.); K_6 – стадіони (3 од.); K_7 – басейни (5 од.); K_8 – манежі (2 од.); K_9 – спортзали (5 од.); K_{10} – комп'ютерні клуби (8 од.); K_{11} – фітнес-клуби (6 од.); K_{12} – ресторани, кафе, піцерії та суши (4 од.); K_{13} – магазини (300 од.); K_{14} – кінотеатри (2 од.); K_{15} – Донецький академічний обласний драматичний театр (1 од.); K_{16} – парки (4 од.).

N_i – місткість об'єкту i -го типу. Прийmemo: N_1 – оцінка потенційного потоку користувачів рекреаційними можливостями м. Маріуполь та Азовського узбережжя, яку виражено обсягом 225 тис. ос. в сезон відпочинку (150 дн.); N_2 – в середньому палац чи дім культури відвідують 250 ос. в день; N_3 – в середньому музей, галерею чи виставку відвідують 100 ос. в день; N_4 – в середньому бібліотеку відвідують 150 ос. в день; N_5 – в середньому спорткомплекс, спортклуб чи палац спорту відвідують 150 ос. на день; N_6 – в середньому стадіон відвідують 100 ос. в день; N_7 – в середньому басейн відвідують 150 ос. в день; N_8 – в середньому манеж відвідують

100 ос. в день; N_9 – в середньому спортзал відвідують 100 ос. на день; N_{10} – в середньому комп'ютерний клуб відвідують 50 ос. в день; N_{11} – в середньому фітнес-клуб відвідують 100 ос. на день; N_{12} – в середньому ресторани, кафе, піцерії чи суши відвідують 250 ос. на день; N_{13} – в середньому магазин відвідують 300 ос. на день; N_{14} – місткість академічного обласного драматичного театру 742 ос. на ви-

ставу; N_{16} – парки приймають 300 тис. відвідувачів на рік.

$I_{св_i}$ – середня кількість вільного часу, яку використовує один відвідувач об'єкту i -го типу за 1 відвідування.

Оцінка використання на об'єкті i -го типу населенням вільного часу на рік обчислюється за формулою (8):

$$I^{рiк}_{св_i} = 365 I_{св_i} K_i N_i. \quad (8)$$

Оцінка використання вільного часу населення м. Маріуполь:

$$I^{рiк}_{св_1} = 160,0 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_3} = 0,2 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_5} = 0,2 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_7} = 0,1 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_9} = 0,1 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{11}} = 0,1 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{13}} = 0,4 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{15}} = 0,9 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_2} = 0,3 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_4} = 0,2 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_6} = 0,1 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_8} = 0,2 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{10}} = 0,1 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{12}} = 0,3 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{14}} = 0,8 \text{ млн. ос.-годин};$$

$$I^{рiк}_{св_{16}} = 9,0 \text{ млн. ос.-годин}.$$

Оцінка використання населенням вільного часу на рік розраховується за формулою (9):

$$I^{рiк}_{св} = 365 \sum_i (I_{св_i} K_i N_i). \quad (9)$$

Оцінка використання населенням вільного часу м. Маріуполь на рік:

$$I^{рiк}_{св} = 173,0 \text{ млн. ос.-годин}.$$

Аналітична форма моделі використання вільного часу населення урбанізованих територій виражено формулою (10):

$$D_{I_{св}} = \{ P_i, i = 1 \div n; K_i = 1, 2, \dots; N_i = 1, 2, \dots; I_{св_i} \}$$

$$I^{рiк}_{св_i} = 365 I_{св_i} K_i N_i;$$

$$I^{рiк}_{св} = 365 \sum_i (I_{св_i} K_i N_i); \quad (10)$$

$$100\% [\sum_i (I_{св_i} K_i N_i)]^{-1} \sum_j |^4_1 (T_{ij} |_{j=5} \times X_j) \rightarrow \max\}.$$

Оцінку вільного часу населення м. Маріуполь показано в табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка вільного часу населення м. Маріуполь (складено автором)

Дні	Вільний час соціально-культурної групи, тис. ос.-годин			
	ті, що працюють	ті, що не працюють	учні	діти
Робочі	156 650	394 366	48 608	45 504
Неробочі	187 200	173 051	51 688	10 068
Відпускні	43 200	39 836	56 056	4 608
Разом	387 050	607 253	156 352	60 180

Вільний час населення м. Маріуполь оцінено в 1210,8 млн ос.-годин. З них відпускний вільний час – 387,0 млн ос.-годин. Для дорослих оцінка вільного часу – 994,3 млн ос.-годин, а для учнів та дітей – 156,3 млн ос.-годин. Оцінка відпускнуго вільного часу дорослих складає 83,0 млн ос.-годин, а учнів та дітей – 56,0 млн ос.-годин.

Отже, загальний вільний час дорослих перевищує більше ніж в 5 разів аналогічний показник для дітей та учнів. А оцінка резерву використання відпускнуго вільного часу населенням м. Маріуполь менше вищезазначеного майже в 9 разів.

Загальний вільний час, який використовується дітьми м. Маріуполь на Азовському узбережжі, перевищує аналогічний показник для дорослих в 6,5 раза.

Використання населенням м. Маріуполь відпускнуго вільного часу на Азовському узбережжі становить майже 90% його обсягу.

За місцем основного проживання населення міста потенційно майже 10% вільного часу має

можливість проводити тільки в парках, магазинах, кінотеатрах, менш ніж десятку частку – на підприємствах спортивного профілю та в інших культурно-видовищних закладах.

Підприємства індустрії розваг м. Маріуполь мають можливість обслуговувати близько 1% вільного часу населення на рік. В них населення м. Маріуполь потенційно може використовувати майже 1,0 млн ос.-годин вільного часу. При цьому найбільший обсяг вільного часу може бути використаний ним в магазинах, ресторанах і кафе, установах спортивного профілю, а також в культурно-видовищних закладах.

Всього в прийнятих до дослідження підприємствах індустрії міста потенційно може бути використано близько 7% фонду вільного часу населення.

Таким чином, у рамках дослідження виявлено потенційну можливість використання населенням м. Маріуполь вільного часу. А невелика частка використання вільного часу населення м. Маріуполь за місцем основного проживання, відображає необхід-

ність впровадження інструментів соціально відповідальної діяльності.

Економіко-математична модель «Оцінка вільного часу населення» на прикладі урбанізованої території м. Маріуполь показує резерви можливостей населення для впровадження в місті інструментів соціально відповідальної діяльності. В процесі дослідження представлено соціальні аспекти вільного часу й використання його суспільством на підставі впровадження комплексного та системного підходів.

Основні висновки і результати досліджень зводяться до наступного:

місце і роль вільного часу можна визначити як міру дійсного багатства суспільства;

запропоновано під вільним часом розуміти такий час, який не поглинається безпосередньо продуктивною працею, а залишається вільним для задоволень, дозвілля, вільної діяльності та розвитку. Вільний час виступає в цьому плані як простір для впровадження інструментів соціально відповідальної діяльності;

обґрунтовано, що використання вільного часу – важливий напрям досліджень за якістю життя суспільства;

запропоновано аналітичні форми економіко-математичних моделей оцінки вільного часу та його використання;

визначено рівень використання суспільством вільного часу як ефективного ресурсу соціально відповідальної діяльності, коли суспільство створює умови для того, щоб людина мала можливість розкрити себе, піднятися до вищого рівня якості життя через прояв своїх здібностей та підвищення задоволеності своїх постійно зростаючих потреб;

оцінено й визначено, що рівень використання суспільством вільного часу як ефективного ресурсу соціально відповідальної діяльності є недостатнім, що суспільство слабо впроваджує інструменти корпоративної соціальної відповідальності для того, щоб людина мала можливість розкрити себе, піднятися до вищого рівня якості життя через прояв своїх здібностей і підвищення задоволеності своїх постійно зростаючих потреб.

На наступному етапі дослідження соціальних аспектів вільного часу та його використання автор має намір запропонувати напрями й механізми державного управління соціальними інститутами використання вільного часу за допомогою інструментів впровадження соціально відповідальної діяльності.

Література

1. Бочелюк В.Й., Бочелюк, В.В. Дозвіллезнавство. Київ: Центр навчальної літератури. 2006. 2. Ельмеев В.Я. Человек как ценность: философский и экономический аспекты. *Проблемы современной экономики*. 2005. 3(15). С. 78-85. 3. Крапівіна Г.О. Соціально-трудова аспекти проблем вільного часу суспільства. *Вісник економічної науки України*. 2011. №2(20).

С. 66-72. 4. Левич А.П. Чего мы ждем от изучения времени. URL: <http://temporology.bio.msu.ru>. 5. Философский словарь. URL: <http://ksana-k.narod.ru>. 6. Danilczuk, W.F., Bowsunowskaja, A.J., Krapivina, H.A. Wybor priorytetowych terytoriów dla rozwoju turystyki na Wybrzeżu Azowskim regionu Donieckiego. *Gospodarka Regionalna i Turystyka. Studia i Materiały*, №1, s. 129–135.

References

1. Bocheliuk V.Y., Bocheliuk, V.V. (2006). *Dozvilieznavstvo [Leisure studies]*. Kyiv, Center for Educational Literature [in Ukrainian].

2. Yel'meyev V.YA. (2005). Chelovek kak tsennost': filosofskiy i ekonomicheskiy aspekty [Man as a value: philosophical and economic aspects]. *Problemy sovremennoy ekonomiki – Problems of the modern economy*, 3(15), pp. 78-85 [in Russian].

3. Krapivina H.O. (2011). Sotsialno-trudovi aspekty problem vilnoho chasu suspilstva [Socio-labor aspects of the problems of free time of society]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, 2(20), pp. 66-72 [in Ukrainian].

4. Levich A.P. *Chego my zhdem ot izucheniya vremeni [What do we expect from studying time]*. (n.d.). Retrieved from <http://temporology.bio.msu.ru> [in Russian].

5. *Filosofskiy slovar' [Philosophical Dictionary]*. (n.d.). Retrieved from <http://ksana-k.narod.ru> [in Russian].

6. Danilczuk, W.F., Bowsunowskaja, A.J., Krapivina, H.A. Wybor priorytetowych terytoriów dla rozwoju turystyki na Wybrzeżu Azowskim regionu Donieckiego. *Gospodarka Regionalna i Turystyka. Studia i Materiały*, 1, pp. 129–135.

Крапівіна Г. О. Вільний час населення як інструмент впровадження корпоративної соціальної відповідальності (на прикладі м. Маріуполь)

У статті з позицій комплексного і системного підходів визначено місце, роль, напрями наукового дослідження та моделі оцінки вільного часу населення та його використання суспільством для впровадження корпоративної соціальної відповідальності на прикладі м. Маріуполь. В межах дослідження виявлено потенційну можливість використання населенням м. Маріуполь вільного часу, що складає близько 7% його фонду. Невелика частка використання фонду вільного часу населення м. Маріуполь за місцем основного проживання відбиває необхідність впровадження напрямів розвитку відповідної інфраструктури міста та корпоративної соціальної відповідальності в ньому. В процесі дослідження представлено соціальні аспекти вільного часу та використання його суспільством на підставі впровадження комплексного та системного підходів. Основні висновки та результати досліджень зводяться до такого: місце і роль вільного часу можна визначити як міру дійсного багатства суспільства; запропоновано під вільним часом розуміти такий час, який не поглинається безпосередньо продуктивною працею, а залишається вільним для задоволень, дозвілля, вільної діяльності й розвитку. Вільний час виступає як

простір для розвитку людського капіталу; обґрунтовано, що використання вільного часу, зокрема з метою впровадження корпоративної соціальної відповідальності – важливий напрям досліджень з якості життя суспільства; запропоновано аналітичні форми економіко-математичних моделей оцінки вільного часу та його використання; визначено рівень використання суспільством вільного часу як ефективного ресурсу для впровадження корпоративної соціальної відповідальності; оцінено та визначено, що рівень використання суспільством вільного часу як ефективного ресурсу соціально відповідальної діяльності є недостатнім, що суспільство не створює відповідних умов для того, щоб людина мала можливість розкрити себе, піднятися до вищого рівня якості життя через прояв своїх здібностей та підвищення задоволеності своїх постійно зростаючих потреб.

Ключові слова: вільний час, модель оцінки вільного часу, модель використання вільного часу, корпоративна соціальна відповідальність, зайнятість населення.

Крапівіна Г. А. Свободное время населения как инструмент внедрения корпоративной социальной ответственности (на примере г. Мариуполь)

В статье с позиции комплексного и системного подходов определены место, роль, направления научного исследования и модели оценки свободного времени населения и его использование обществом для внедрения корпоративной социальной ответственности на примере г. Мариуполь. В рамках исследования выявлена потенциальная возможность использования населением г. Мариуполь свободного времени, что составляет около 7% его фонда. Небольшая доля использования фонда свободного времени населения г. Мариуполь по месту основного проживания отражает необходимость внедрения направлений развития соответствующей инфраструктуры города и корпоративной социальной ответственности в нем. В процессе исследования представлены социальные аспекты свободного времени и использование его обществом на основании внедрения комплексного и системного подходов. Основные выводы и результаты исследований сводятся к следующему: место и роль свободного времени определяется как мера реального богатства общества; предложено под свободным временем понимать такое время, которое не поглощается непосредственно производительным трудом, а остается свободным для удовольствий, досуга, свободной деятельности и развития. Свободное время выступает в этом плане как пространство для развития человеческого капитала; обосновано, что использование свободного времени, в частности, с целью внедрения корпоративной социальной ответственности – важное направление исследований качества жизни общества; предложены аналитические формы экономико-математических моделей оценки свободного времени и его использования; определен уровень использования обществом свобод-

ного времени населения как эффективного ресурса для внедрения корпоративной социальной ответственности; оценено и определено, что уровень использования обществом свободного времени как эффективного ресурса социально ответственной деятельности является недостаточным, что общество не создает реальных условий для того, чтобы человек имел возможность раскрыть себя, подняться до высшего уровня качества жизни через проявление своих способностей и повышение удовлетворенности своих постоянно растущих потребностей.

Ключевые слова: свободное время, модель оценки свободного времени, модель использования свободного времени, корпоративная социальная ответственность, занятость населения.

Krapivina H. Free time of population as an instrument for implementing corporate social responsibility (example of Mariupol)

In the article, from the standpoint of an integrated and systemic approach, the place, role, directions of scientific research and models for estimating the free time of the population and its use by the society for the implementation of corporate social responsibility are defined using the example of Mariupol. The study revealed the potential use of free time by the population of Mariupol, which is about 7% of its fund. A small share of the use of the free time fund of the population of Mariupol at the place of main residence reflects the need to implement the directions of development of the relevant infrastructure of the city and corporate social responsibility in it. The study presents the social aspects of free time and its use by society on the basis of the introduction of an integrated and systematic approach. The main conclusions and results of the research are as follows: the place and role of free time is determined as a measure of the real wealth of society; it has been suggested that free time is understood as such time that is not absorbed directly by productive labor, but remains free for pleasure, leisure, free activity and development. Leisure time appears in this regard as a space for the development of human capital; it is substantiated that the use of free time, in particular, with the aim of introducing corporate social responsibility is an important area of research into the quality of life of society; analytical forms of economic and mathematical models for estimating free time and its use are proposed; determined the level of public use of free time of the population as an effective resource for the implementation of corporate social responsibility; it is estimated and determined that the level of free time used by society as an effective resource of socially responsible activities is insufficient, that society does not create real conditions for a person to have the opportunity to reveal himself, to rise to the highest level of quality of life through the manifestation of his abilities and increasing his satisfaction constantly growing needs.

Keywords: free time, free time evaluation model, free time use model, corporate social responsibility, employment of the population.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2019

Прийнято до друку 28.03.2019